

АЛАМЖА-МЭРГЭН

(Х. Намсараевай найруулхан үльгэрээр)

Хоёр үйлэтэй, табан үзэгдэлтэй зүжэг

ХАБААДАХА НОУРНУД

Огторгойн Одон — одо мүшэ ялархан сэнхир хүхэ хубсаһатай хүбүүхэн.

Газарай Одон — табан хушуунуудаар шэмэглэгдэһэн улаан хубсаһатай хүбүүн.

Аламжа-Мэргэн — хуяг дуулгатай, номо һуршатай, найхан шарайтай, хүнэй һүрдэмэ түхэлтэй тон залуу хүн.

Агуу-Гоохон — Аламжа-Мэргэнэй дүү басаган: Хатан тайжын харгама гоё хубсаһатай, яларма зүүдхэлтэй, хараасгайн дали шэнги нидхэ дороһоо хара мойһон нюдэниинь зэртэд гэхэн зубхи соогоо дууранги дулаахан харасатай.

Шара-Зутан Абга — шара эрээн нюдэтэй, заапагар ехэ аматай, булхагар зузаан хасартай, бууралтажа ябаһан үһэтэй, үбдэгтөө тулама шара һахалтай, томо гэдэхэтэй, тархи һүүл хоёрын шүрдыһэн шара эрээн могой һануулна.

Хара-Зутан Абга — һоёо шүдэнэйнгөө ходоржо унаха болотор хабирхын ехээр хабиржа, хара шарайгаа улам харлуулжа, хара муухай атаархал байнал гэжэ бараниинь суглуулһан харын һанаатай, абаха эдихэ болоходоо, абганьби гэжэ сээрлэхэгүй, Аламжа-Мэргэнэй хоёрдохи абгань.

Ягшаа Хара Удаган — горьё улаан нюдэтэй, гушан гурбан толгойтой, яһан хоёр эбэртэй, зүүдэндэ оромо зүггүй муухай даралгаша — хэсэ хэнгэрэгээ сохёод, үхэлэй юртэмсын үүдэ наяргажа байдаг эхэнэр.

ДАЛАЙ БАЯН ХААН — Аламжа-Мэргэнэй хадам эсэгэ болохо баян нэгэ оршомые эзэрхэн, арад зониень богоолшолон баяжаһан хүрэнгэтэн. Хатантаяа, Булад-Хуурай хүүхэнтээ үйлгэдэ хабаадаашье наа, ендэр дээрэ харагдангүй хоёр Ододой дамжуулгаар харагшадта үйлэ хэрэгын элрхэ.

ДОМ АБГАЙ — янза бүриин эм үргэлһэн наһажаал эхэнэр.

НЭГЭДЭХИ ҮЙЛЭ

Нэгэдэхи үзэгдэл

Шагаабаритайхан турадаа
Шагнахаар үльгэр хэлэхээ яанаб?
Шагнажа һууһан хүнэй
Дууряалсама үльгэр хэлэхээ яанаб?
Абдар хобтоёо нээжэ,
Арбан зэбээ нэргээхээ яанаб?

Һүниин одо мүшэтэй тэнгэри. Сценэ дээрэ хэншье үгы. Тиһээр байтар тэнгэриин дуунай няд-тад гэн сахилгаалжа һаруул болохо забһарта тон бишыхан бээтэй хүбүүхэн бии болошоод:

Огторгойн би дэгнүүлхэнби,
Оройдоол жаахан Одохонби.
Дэлхэйн газарай ялархада,
Дэбхэршэбэлби даа газар руу.
Бүтэн гүб даа, гэмэлтээгүй бээб. (Бээ шэмхэлнэ.)
Зай, болоо, гэмэлтээгүй хаб даа. (Хубсаһаа гүбинэ.)
Эй, хүн хара, юүндэ харагданагүйбта,
Эзэгүй газарта буушаба гээшэ гүб!

Газарай Одон (бии болоно):

Ши юун аад,

Шэхэ дүлиирсэ хашхараа юмши?
Яагаа газар дээрэ харагдаагүй,
Янза түхэл ондоотой амитамши?
Алдар нэрзз хэлыш,
Альгаа ниилүүлэн танилсаял.

Огторгойн Одон. Огторгойн Одонби. *(Гараа үгэнэ.)*

Газарай Одон. Бай, бай, огторгойн Одон. Нээрээ хэлэнэ гүш даа?

Огторгойн Одон. Нээрээ даа, тад-няд гээд буушахыем дуулабагүй гүш?

Газарай Одон. Дуулаа. Теэд хэн мэдэбэ, Огторгойн Одон иимэ байха гэжэ этигэхэгүй байнаб даа. *(Шэншэлнэ.)*

Огторгойн Одон. Ямар байха гэжэ ханаабши? Зай, гараа үгыш даа, танилсаял.

Газарай Одон. Газарай Одон. *(Гараа үгэнэ.)*

Огторгойн Одон. Ши өөрөө худалаар хэлэжэ байнагүй гүш? Газарай Одон иимэ юмбы.

Газарай Одон. Иимэ даа, иимэ, хайса хара!
(Эрьелдээд.) Харабагши?

Огторгойн Одон. Балай ондоо юумэш үгыл даа.

Газарай Одон. Зай, шимнай ямар хэрэгээр ерэбэш даа, али нюуса гү?

Огторгойн Одон. Нюуса бэшэ. Газар дээрэ Аламжа-Мэргэн гэжэ баатар бии болоо гэжэ дуулаад, тэрэниие хараад ошохо гэжэ ерээб.

Газарай Одон. Зай, Аламжа-Мэргэн тухай хэлэхэдэ, аргагүй суутай баатар, нээрээшье, түрөөд, мүнөө үнэн бээе бээлээд байна. Харахаш даа, харахаш. Би шамда харуулхаб.

Огторгойн Одон. Ордон байрань энэ багта гэжэ тухайлаад лэ буушооб, теэд юүндэ харагданагүйб?

Газарай Одон. Зүб лэ шэглэжэ ерээш. Далан дабаанай саана, далан хоногшын газарта, Сүмбэр-Уулын хаяада, хүн далайн эрьедэ байха даа.

Огторгойн Одон. Үгы, үгы, шимни, үүдэн тушаань байнабди гэжэ хэлэһэн аад, яагаа холын холые заана гэшэбши? Энэ холо газарташ хүрэхэ гэбэл, олон жэл ябаха болоно гүбди?

Газарай Одон. Газар дээрэ Газарай Одо, намайгаал хараад, үгыем дуулаад лэ яба, тиихэдээ гарзатахагүйш даа.

Огторгойн Одон. Тиихэб, тиихэб. Һүни болоходо шамайгаа гэрэлтүүлхэб. Огторгойн Одод тухай дуу дуулахаб. Аламжа-Мэргэн хүрэтэр хэды Һүни үнгэрхэ гэшэб? Удаан байна даа, удаан.

Газарай Одон. Огторгоймни Одон, бү голхорыш даа. Газар дээрэмнай удааниие түргэн болгодог, Һүниие гэрэлтэй болгодог эди шэдитэй болонхой гэжэ мэдэ.

Огторгойн Одон. Огторгоймнай газарһаа таһаранхай ондоо түби гэшэ ааб даа. Тиигээд олон юумэ мэдэнгүй байжа болохоб.

Газарай Одон. Юртэмсын юумэ яагаад хуу мэдэхэбши даа. Газар Огторгой хоёрнай аргагүй халуун барисаатай болонхой. Ходо уулзажа, ушар удхаяа хэлсэжэ байдаг.

Огторгойн Одон. Ши бидэ хоёртол нүхэд болонхой гү?

Газарай Одон. Нээрээл халуун нүхэд болонхой.

Огторгойн Одон. Тиигээш хадаа өөһэд өөһэдтөө ондо ондоо хуулитай. Огторгоймнай хуули хатуу, намайе үдэр табидаггүй.

Газарай Одон. Манайш хуули гоё даа. Хатуурхажа байдаггүй. Һүниш ябахада хамаагүй, үдэрш ябахада илгаагүй. Хүн бүхэн өөрынгөө ханаһан соо байдаг.

Огторгойн Одон. Газар дээрэш гоё байна даа. Аламжа-Мэргэнэй газарта бүри гоё байгаа ха гү? Тиигээд аяар далан дабаанай саана, далан хоногшын газарта хүрэхэ ошохомнай үды байна даа.

Газарай Одон. Һанаагаа бү зобо. Намайел хараад яба гээ нэмнэйб. Һэрд гээд лэ, сай уха зуураа хүрөөд байхабди.

Огторгойн Одон. Тиймэ, тиймэ. Шамайел дахаад

ябахаб.

Газарай Одон. Тиимэ ааб даа. Би шамайе байдалтая танилсуулжал ябахаб. Газар дайдамнай шэнээр ажалаа табижа байна. Заримамнай огторгойдо гараад, үбнэ ногоо ургуулна. Тэндэ, огторгойдо, үнгэрхэдөө, үнсэгтэ зэбсэгэ гагнажа байдаг болонхой.

Огторгойн Одон. Үгы, ши тэдээнтэй огторгойдо гаралсаха байгааш. Али шамайе абаашанагүй гү?

Газарай Одон. Юу абаашанагүй гэжэ. Би өөрөө ошолдоногүйб. Һүүлдэ Аламжа-Мэргэнэй зэргэ болоод ошохоб.

Огторгойн Одон. Үгы, ши огторгой өөдэ дэбхэршэхэл байгааш. Би огторгойһоо дэбхэршоод, энэ ерээд байна ха юмбиб.

Газарай Одон. Дэбхэршэхэ байгааш гэжэ юу хэлэнэ гээшэбши. Ши огторгойһоо доошоо дэбхэрээ ха юмши. Энээндэ ехэ хүсэн хэрэгтэй бэшэ: Би яагаад өөдөө дэбхэрхэбиб. Бодожо үзыш! Газар дээрэхээ Аламжа-Мэргэндэл адли холо харбаха баатарта харбуулаа наа, Огторгой хүрэхэлби даа.

Огторгойн Одон. Бишни шамда орходоо харсагар хүнгэн ха юмбиб. Манай огторгойдо мяха эдидэггүй, ши мяха эдеэд иимэ хүндэш.

Газарай Одон. Мяха эдеэгүй наа, бишни шадалгүй байха байгааб. Эдихысэ эдеэд, ябахыса ябаха ёһотой.

Огторгойн Одон. Шини хуули ондоо ха юм даа. Мяхаяа эдихээрээл эди. Ганса ши намдал мяханһаа бү эдюулээрэй.

Газарай Одон. Мяха эдингүй байжа һураха байна даа.

Огторгойн Одон. Эдидэг мяхаяа эдиш. Би буруу хараад байхаб. Тиигээд, ябаха тээшээ болоё.

Газарай Одон. Зай, иигээд лэ сагаан гарууди шубуунай дали дээрэ һуугаад ошохобди.

Огторгойн Одон. Оо-ёо-ёо, яагаа гайхалтай юумэ хэлэнэ гээшэбши. Айдаһам хүрэнэ лэ.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Айха юумэн үгы. Амар налайлдажа, хоол эдижэ, зөөлэн түшэлгэтэй нууринууд дээгүүр нуугаад ниидэхэбди. Айхаяа болибо гүш?

ОГТОРГОЙН ОДОН. Би шамда этигэнэб. Намайе мэхэлхэгүй гэжэ мэдэнэб. Одоо яряан юу байхаб.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Шим намтай ярихадаа монголшолоод байнаш, Монголой газар дээрэ бууһан байгаалтайш?

ОГТОРГОЙН ОДОН. Нэгэтэ тэмээн хүрэг туужа ябаһан хүүхэнэй дуу дуулахые соносоод, ямар сайхан дууладаг бэ гэжэ гоёшоогоод, үни удаан дээрэнь гэрэл үгэжэ, гэрэлээрээ эмнижэ, сэдхэлээ ханасан байна.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Зай, зай, шимни сэнхир хүйтэн огторгойншые наа, сэдхэл нимгэнтэй, амисхал дулаантай түрэлтэн байналши. Ши тэрэ монгол хүүхэнэйнгээ дуулаһан дуу дуулалши, бишые монгол дуунда дуратайб.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Би дуулахадаа мууб, шини буряад дуу дуулаха наа, тэрэ ойлгоһон дугаа дуулаад туршаһуу, хоолой байхагүй. *(Хоолойгоо заһана, монгол дуу дуулана.)*

ГАЗАРАЙ ОДОН. Бишые дуушан бэшэб, хүүхэнүүдтэ шини дуратай хада хүүхэнүүд тухай дуулаад туршяа. *(Дуулана.)*

ОГТОРГОЙН ОДОН. Бидэ хоёр Одод хадаа хайлаха сэдхэлтэй, хараха нюдэтэй байха ёһотойбди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Тииһээ тиитэрээ АламжаМэргэмнай Агуу-Гоохон дүүхэйтэй байха. Яаха аргагүй сэбэр сэсэн хоёрые тэгшэ абаһан хүүхэн. Эрэ хүн зориһондоо гэжэ зог татангүй зорие.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Газарай хүүхэд сайханууд даа. Тиимэл хадань бидэ хүниинь зүүдэ манадаг бэшэ гүбди. Агуу-Гоохон хүүхэниие харахаяа ябая түргэн. *(Гаранад)*

Хоёрдохи үзэгдэл

Сүмбэр уулын үбэртэ, хүн далайн эрьедэ гоё найхан ордон оршоно. Хоёр Одод ниидэлгэнээ буунхай, доро дороо

бэээ заһанад. Огторгойн Одон тархьяа һэжэрээд, шэхээ ухашална, бэээ баряад үзэнэ.

Газарай Одон. Ерэ наашаа. Бүтэн бүлээн гүш? Иигээд яаха хээхээ хэлсэе.

Огторгойн Одон. Бээм хуу байрадаа байна. Иигээд яахабибди?

Газарай Одон. Зүб һуранаш. Харагдангүй ябаашамнай дээрэ. Тиибэл эндэ бэээ нюугаад һууя. Ерэ наашаа. Тссс... бү амига. Хэншьеб ерэбэ... *(Аламжа-Мэргэнэй абга Шара-Зутан мэгдүү һагдүү, гартаа хабтагар саарһатай орожо ерэнэ.)*

Шара-Зутан. Харыт энээнэ, һая түриигөө шэрэжэ ябаһан Аламжа элшээр бэшэг эльгээжэ байнал. Үй түмэн адууемни үтэр түргэн бүридхэ гэжэ гү?.. һа-һа-һа! Захиржа байхынь харыт! Бага балшар байхаш, балбахая ягаабиб. Ахир нарай байхаш, амииш таһалһая ягаабиб. Байза... Хара-Зутан дүүдээ ошожо хамтарха болоо. Шолмын ехэ шолмоёо дараха тээшэнь хэлсэхэ болоо.

Энэ үедэ саарһан бээшгэ баринхай Хара-Зутан орожо ерэнэ.

Хара-Зутан. Аха, ахаймни, харыш, ши бидэ хоёрто шэлэ хүзүүн дээрэмнай мантан томо шулуун унашаба! Өөрын аша гэжэ һанажа ябан гэнээш өөдэлүүлхээ болёо! Үндэгэн соохи уураг байхадань, тэнхлэхээ ягаабиб!

Хоёр Зутанай гүйлдэжэ гарахада, хоёр Одод бии болоно.

Огторгойн Одон. Ягаа муухай абганарынь гээшэб. Али Аламжа-Мэргые оложо дуулгахамнай гээшэ гү? Эдэ хоёрш алаха гэжэ шийдээ. Газараймни Одон, абяа гарыш.

Газарай Одон. Аргаар, аргаар, бидэ хоёр бэээ нюуха ёһотойбди, тагнуулшад болоод, эдэнэй яаһая байһые хуу мэдэхэ, Аламжа-Мэргэндэ туһалха ёһотойбди.

Огторгойн Одон (угзарна). Тагнуулшан гээшэ юун бэ, намда ойлгуулыш.

Газарай Одон. Ши бидэ хоёр эдээндэ харагдангүйгөөр эдэнэй хэжэ байһан мууе хуу элирүүлхэ ёһотойбди. Тиихэдээ эрхим лэ тагнуулшад болоод, муу муухайтай тэмсэхэбди.

Огторгойн Одон. Оо! Бидэ эрхим тагнуулшадбди.

Газарай Одон. Тагнуулшан доро зүрхэтэй, түргэн ухаатай, мэргэн хараатай байха ёһотой. Шамайе аргаар гэхэдэм, юундэ болиногүйбши.

Огторгойн Одон. Болёоб, ойлгооб, эдэ шолмосуудыш сахилгаагаараа сабшажархиха дурам хүрэнэ. Ши иимэрхүү муухайнуудые юун гэжэ нэрлээ һэмши даа, аа, фашистнууд гээ һэнши.

Газарай Одон. Аалин бай гэхэдэм, аашалжал байнаш. Тагнуулда байһанаа бү мартыш.

Огторгойн Одон. Үхэлэй хохимой фашистнууд даһаа мээл, таанад Аламжа-Мэргэнтэй дайралдахат!

Газарай Одон. Ши баһа улыгэр соо ороод байһанаа бү марта. Иимэ арадай дайсад улыгэртээ үнгэрэнхэй. Тиигээш хадаа дайсад үгы гэжэ хэлэжэ болохогүй.

Огторгойн Одон. Улыгэр гээшэш юун бэ?

Газарай Одон. Үниин үни сагта, магадгүй, мянган жэлэй саана байһан байдал.

Огторгойн Одон. Теэд ши минии толгойе улыгэрөөр юундэ эрьюулжэ байгаа хүмши.

Газарай Одон. Ойлгыш, **Огторгойн Одон.** Манай газар дээрэ энэ Аламжа-Мэргэнэй абганар шэнги фашистнууд бии болоод, манда дайгаар орожо ерээ һэн. Дүрбэн жэл соо дайн болоо. Хүбүүднай, баатарнууднай иимэ шара, хара зутануудые дараа. Хүн зомнай мүнөө амаржаа.

Огторгойн Одон. Улыгэртэ бэшэ, нээрээ дайн болоо гү?

Газарай Одон. Тиигээ даа, нээрээ дайн болоо.

Огторгойн Одон. Сэхыень хэлэхэдэ, би юуш ойлгохоо

болёод байнаб. Нэгэ хэлэхэдээ, ульгэр гэнэш, тийжэ байтараа, бэшэ гэнэш. Яагаад ойлгохо хүн гээшэбиб? (hanaa алдана.)

Газарай Одон. Ульгэр бэшэ хоёрые илгажа ойлгохо гээ хаа, намайе баряад үзөөрэй, баригдаа хаа, нээрээ ульгэр бэшэ гэжэ мэдэхэш.

Огторгойн Одон (ГАЗАРАЙНГАА ОДЫЕ БАРЯАД ҮЗЭНЭ).
Баригдаа, нээрээ. (Энээнэ.) Вот здорово!

Газарай Одон. Үгы, шим ород хэлэтэй болоболши.

Огторгойн Одон. Тиигээ аабзаб даа, юу гайхаабши, хэдэн олон хэлэтэй уласууд Огторгой доромнай оршоно гэжэ хананабши. Эдэнэй ярилдахада, шэхээ бүтүүлээд байхагүйш. Олон хэлэ нуражал байхаш.

Газарай Одон. Англи хэлэ мэдэхэш, француз хэлэ мэдэхэш, япон хэлэ мэдэхэш, хитад хэлэ мэдэхэш, тооложо барахаар бэшэ. Хуу мэдэхэгши?

Огторгойн Одон. Мэдэхэ даа, мэдэхэ. Юу этигэжэ ядаа юмши. Шиниш буряад хэлэ мэдээд, шамтай тординогоүй дуугаралсана бэшэ гүб?

Газарай Одон. Нээрээ тиинэлши даа. Огторгойн Одон хадаа ондоо байнаш даа.

Огторгойн Одон. Зай, зай, ши намда үнэгэн малгай бү үмэдхүүл.

Газарай Одон. Тиибэл булган малгай үмдыш даа.

Огторгойн Одон. Үгы, үгы. Би сахилгаагаараа малгай гүрөөд үмдэхэб. Тиигээд шини орой дээрэ хүни бүри ялархаб. Ододойнгоо дуу дуулахаб. Хэнгэрэгээ сохихоб. Дрр-дрр-дрр!

Газарай Одон. Үгы, ши аргаарыш. Дуулдаа хаа... халаабди гэжэ мэдэ. (ХООЛОЙГОО ГАРААРАА ЗУРААД харуулна).

Огторгойн Одон. Болёоб, болёоб. Амилангүй нуухаб. Үгыш дуулахаб. Хүнүүд ерэбэ, хоргодое. (ХОРГОДОН СЦЕНЭ дээрэһээ гаража ошонод.)

Шара-Зутан Хара-Зутан хоёр сценэ дээрэ гаранад.

Шара-Зутан (нахалаа эльбэжэ). Нэгэ ехэ арга олоһондоо урматайлби, дуулалши. Бишни Аламжа-Мэргэниие абяагүй болгохо арга оложорхибоб.

Хара-Зутан. Харыт, харыт, манайш ахатан амаа ангайжа байхагүй, өөртөө олзотой юумые олобо ха юм. Зай, юун гээшэб, тэрэмнай?

Шара-Зутан. Холын холо урда зүгтэ горьё улаан нюдэтэй, гушан гурбан толгойтой, яһан хоёр эбэртэй Ягшаа хара удаган яһан хохимой болоторынь шуһа мяхынь хорожо, шубуун хоншоороо долёон байха эмгүдэ энэ ашаяа эльгээхые бодоёбди.

Хара-Зутан. Ахамни, хайн лэ арга һханаа байнаш. Хэлэхын ехээр хэлэжэ, этигүүлхын ехээр этигүүлжэ эльгээхэл даа тэрээндэ.

Шара-Зутан. Аламжа-Мэргэндэ энээн тухай һэжэг түрүүлжэ болохогүй, нохой халхай.

Хара-Зутан. һанаагаа бү зобо. Би энээнээ шадахаб. Хоромни хабһан дороо байха даа.

Ордондо тэдэ хоёрой дүтэлжэ ошоходонь, Аламжа-Мэргэн абганараа аргагүй хүндэтэйгөөр угтажа, үргөө гэртээ оруулна. Үнөөхи хоёр Ододнай углуу шанаагаараа һабир-шэбир гэлдэжэ, тагнуулшадай ажал ябуулжал байна.

Огторгойн Одон. Битнай Газарай татасада һуража байналби, бээм хүнгэн боложо байна.

Газарай Одон. һура, һура, тиигэжэ байтараа мяха эдижэ һурахаш.

Огторгойн Одон. Шангаар бү дуугара, аргаар, тсс-с-с.

Шара-Зутан (Аламжа-Мэргэндээ хандажа). Үбдэг дээрээ үндыһэн, борьбо дээрээ бордойһон хоёр үншэдөө харалсахаяа ерээбди...

Хара-Зутан. Эсэгыншни һаһа бараһанай һүүлээр

манһаа бэшэ хэн шамайе энхэрэн байха һэм. Мяха шуһанһаамнай таһарһан ши ман тухай энхэржэ һанадаг юм гуш?

Шара-Зутан. Гомдоһоной үлүү даа. Аламжамнай энээнээ мэдээ ааб даа.

Аламжа-Мэргэн. Абганарни, һанаагаа бү зобогты, эсэгэмниш гэжэ, абганарниш гэжэ адли ха юм даа.

Шара-Зутан. Юун пииг-шииг гэлдэнэб? Үхэр хулганаан энэ ой тайгаартнай бии гээшэ гү?

Аламжа-Мэргэн. Үгы, үгы. Хүндэтэ абгамни, хулганаанһаа айһанай хэрэггүй. һанаагаа амарагты.

Шара-Зутан. Аяар урда зүгтэ, наян жэлэй газарта, Шаргалдайн шара замбида, горьё улаан нюдэтэй, гушан гурбан толгойтой, яһан хоёр эбэртэй Ягшаа хара удаган һүни бүри ерэжэ, үдэр бүри үлыжэ, захада бэлшэһэн адууемнай азаргаарнь залгинал, үзүүртэ һууһан зонииемнай үрхэтөөрнь үрэбхинэл. Аша һайхан хүбүүмни, хүнэй хүзүүндэ тулажа, хүлэгэй араанда хүрэжэ, эдир наһаяа хүсэбэш, эрэ бээ бээлбэш, абганараа аршалха болобош, түрэл түхимдөө туһалха болобош. Эди шэдеэ харуулжа, илаха дайсанш тэндэ байна.

Шара-Зутанай шанга үгэдэ хоёр Ододой хороо бусалһан шангахан абяанууд тэдээндэ дуулданагүй.

Огторгойн Одон. Хүнэй дунда иимэ муухай хүнүүд ябаха гэжэ хэн мэдэбэ.

Газарай Одон. Дулдаа һаа тагнуулшад бэшэ болохобди.

Огторгойн Одон. Болёоб, болёоб.

Газарай Одон. Энэ хоёр харата муухай ябадал хэнэ гэжэ Аламжа-Мэргэн юушье мэдэнэгүй.

Огторгойн Одон. Тэсэхэ аргам һалаа. Хамаад, абаад ябашаха хара һалхи дуудахам.

Газарай Одон. Байзыш, байзыш, Аламжа-Мэргэнэй

хэлэхье дуулаял.

*Энэ үедэ нүгөө талын тэдэ гурбан яряагаа
үргэлжэлүүлхээр....*

Аламжа-Мэргэн. Хайрата хоёр абганарни, хайраараа үршөөгыт. Үнэмни зөөлэхэн, үемни мүнгөөрһэн зандаал. Абарга муухай удаганай аманай таглаари хэхээ ханаба гүт?

Хоёр абганар эрхэһэн шэнги боложо, тунтага тантага гэлдэжэ, буруу харан, нюдэ нюураа аршажа, гомдоһон тэмдэг үзүүлнэ.

Абганар. Тээ яахаб, иимэ шадалгүй ашатайбди гэжэ ухаандааш абаагүйлди.

Аламжа-Мэргэн. Абганарни, хайрлагты, арга шадалаараа болохоб. Амгалан байдал тандаа асархын түлөө абаргатай тэмсэхэб. (Дохин байжа дуугарна, урин байжа ушараа хэлэнэ.)

Шара-Зутан. Зай, тиибэл, ханааемнай амаруулбаш. Гомдолоо орхижо, ябаха тээшээ түхээрэе, энеэдэтэй наадатай боложо бусая.

Хара-Зутан (*АШЫНГАА ГАР БАРИЖА*). Зориһон гэшхэһэн газартаа золтой мэндэ ябаарай. Ошоһон гэшхэһэн газартаа олзотой омогтой ябажа, амар мэндэ бусаарай. (*Абганар ябаха тээшээ алхалалдабад.*)

*Яхаш мүрөө оложо ядаһан хоёр Одод нюдаргаараа
газар сохижо, үгэ хүүргүй болоно, толгойгоо баринад.*

Огторгойн Одон. Газарай Одон, гайтай юумэ болоод байнал. Аламжа-Мэргэн абарга удаганай аманда ошожо орохонь гээшэл. Ши яагаа хүдэлсэгүй хүмши.

Газарай Одон. Ши намайгаа шүүмжэлжэ оробо гүш. Найн тагнуулшад байха гээ наа, долоо дахин хэмжээд, нэгэ дахин отоло гэдэг юм.

Огторгойн Одон. Ши тиихэдээ долоо дахин дүүмэлжэ

байнагши.

Газарай Одон. haа-hа-hа! Харыт энээнээ дүүмэлжэ байна гэхынь.

Огторгойн Одон. Юу энээгээбши, шини газарай зон иигэжэ дуугаралсадаг бэшэ гү?

Газарай Одон. Один в пользу тебя.

Огторгойн Одон. Ойлгоногүйб.

Газарай Одон. Шамайе шүүбэш гэнэб. Тагнуулшад хадаа Аламжа-Мэргэнһээ урид Агуу-Гоохон дүүхэйдэнь ошожо хоргодое.

Огторгойн Одон. Вот-вот-вот, неужели Агуу-Гоохон дүүхэйн ахая алуула гэжэ табиخاب.

Газарай Одон. Шимни болёош даа, ород, буряад хэлэ худхажээл байнаш. Ихэдээ гоёор дуугарааб гэжэ нанана гүш?

Огторгойн Одон. Зорёолногүйлби дөө. Манай заншалда бэлэхэнээр ороо гэжэ баярлыш.

Газарай Одон. Амым хаагааб гэжэ нанана гүш? Шамтай арсалдаха некогда.

Огторгойн Одон. Вот-вот, өөрөө яажа байнабши.

Газарай Одон. Хара, үнөөхи хоёрнай зэргэлээд гаража ерэбэ.

Огторгойн Одон. Өө! һүү! Яагаа найхан хүүхэн гэцшэб! Зосоом огторгойн одо мүшэд багтахаяа болижо байна.

Газарай Одон. Зүрхөө бари, зүрхөө бари.

Аха дүү хоёр бүри ойртожо ерэнэд.

Агуу-Гоохон. Ахай минии, яалайш, абгануудаар дайралдаха араан шүдөө ургаагүйш. Шини ошохо газарта Абарга хүбүүн ошоһон аад, аласһаа бусажа ерээгүй. Алдар ехэ нэрэтэй Алтан-Сэгсы хүбүүн дайнаа бусаагүй. Алад саашань, шагныш, шолмосые шородо хадхаха Шонхойдой-Мэргэн хүбүүн дайралдажа ошоһоор дуулдаагүй гэлсэнэл.

Аламжа-Мэргэн. Һанаагаа бү зобо даа, һанаха минии дүүхэй, ахайшни алда сээжэеэ сээжэлэнхэй. Добтолоод ерэнэн дайсаниие хүл дээрэнь тогтоохогүйб, эльбэ жэльбэ хэбэлынь, тэрээндэнь харюу үгэхэ шадалтайб.

Агуу-Гоохон. Ошохо гэжэ шиидээ хадаа, одоо ши гэдэргээ сухарихагүйш, мэдэнэб. Ябаха гэбэл, яаш аргада орохогүйш, мэдэнэб.

Энэ үедэ хоёр Ододой байһан сценэ харагдана.

Огторгойн Одон. Иимэ наран, һара шэнги сайхан хүүхэн эльгэ зүрхэн дээрэм буугаад, амисхалым хаажа байна. Одоо яахаашье ойлгоногүйб, нүхэр, урдаһаам харыш, ямар болоод байнабиб?

Газарай Одон. Дээрэ зүрхэтэй ши дээдын ороной хадаа, үлеэнэн шаар шэнги дэгдэхэеэ һанана гүш?

Огторгойн Одон. Ши ямар доро зүрхэтэй хүмши, байл даа, зүрхөө барюула. *(Сэээжэдэнь альгая няна.)* Аалин намдуугаар сохилжо байнал.

Газарай Одон. Бишни хүүхэдые харахадаа, хүл табидаггүй ха юмбиб даа. Хараһан лэ хүүхэнэй урда амяа саглаад унадаггүйб.

Огторгойн Одон. Бишни Огторгойдо бусахадаа, халуун зүрхөө шамдаа үгөөд ошохо гээшэ гүб. Иимэ сайхан газар дээрэ хүйтэн зүрхэтэй байжа болохогүй гэжэ санажа байнаб.

Газарай Одон. Юу хэлэнэш, нүхэрни, зүрхэеэ андалдажа болохо юм аал. Үгы даа, болохогүй, харин халуугаа абалсажа болохо. Би шиниингээ зүрхэнэй халууе хубаалдан абаха гэжэ ехэ һананаб.

Огторгойн Одон. Пожалуйста, үгэхэб. Дутуу үгөө һаа, дээрэнэш сахилгаагаар сахяад, дулаахан шэрээдэнэ ябуулжал байхаб. Зай гү, договорились?

Газарай Одон. Харыш, харыш, Агуу-Гоохон ахадаа туяа татама бэнэлигээ үгэжэ байна. Энэ бэнэлигынь, хай,

эдитэй шэдитэй байгаа гэжээ гү?

Огторгойн Одон. Тиимэ бэлиг байжа болохо. Бэлиг гэшые өөртөө абаад, тэрэнээ дэлбэлжэ шадаха шухала. Тиибэл юундэшые диилдэхэгүйш.

Гурбадахи үзэгдэл

Ёрбойлдоһон хада уулануудай, хүнхыһэн хүбшэ тайгын урда байһан хоёр Одод иишэ тиишээ хараашалнад.

Огторгойн Одон. Нарин могойн гулдирхагүй, наранай туяагай харагдахагүй яагаа бүтүү балай, хабшал газар гэжшэб. Аламжа-Мэргэнэй урда амаа ангайһан бэрид шэнги байнал.

Газарай Одон. Һанаагаа бү зобо. «Харгы гара» гэжэ хэлээд, Аламжа-Мэргэнэй харбахада, харгы гараадхиха. Харахаш даа.

Огторгойн Одон. Бай, бай, баруун зүгһөө абяан соностоно. Аламжа-Мэргэн хоногшын газарта хатаруулжа ябана хаш даа.

Газарай Одон. Ши иимэ холо ябаһан юумэ дуулана гэжшэ гүш, ямар һонор шэхэтэй гэжшэбши! (*Шэхыень үзэнэ, шэмхэлнэ.*)

Огторгойн Одон. Тагнуулша хүн иимэ шэхэтэй байха ёһотой бэшэ гү?

Газарай Одон. Зүб даа, зүб. Ши шүүжэл байнаш. Нюдэншни баһа холье хараха хурса гү?

Огторгойн Одон. Хурса даа, хурса. Аламжа-Мэргэн баруун хойноһоо наашаа ерэжэл ябана.

Газарай Одон. Ши юушые хараагүй аад, намайе мэхэлнэ бэшэ аалши даа.

Огторгойн Одон. Би хэзээ шамайе мэхэлээ һэмбиб? Юу хэлэнэ гэжшэбши, нүхэд зон нүхэрөө мэхэлдэг юм аал. Али танай газарай гурим иимэ юм гү?

Газарай Одон. Болёоб, хүлисэ. Гуримшые бэшэл даа.

Мэхэлхэгүй гэжэ мандаш хэлэжэл байдаг. Гэбэшье элдэбын ушарнууд болодог ха юм даа. Тиимэшүүл сэхэ сэбэр үлэхэээ оролдодогшье юм...

Огторгойн Одон. Һэшхэл гэжэ байха ёһотой ха юм. Һэшхэл эндэтнай үгы юм гү?

Газарай Одон. Би хүхюунэйхиие дуугарааб, ши тиихэдэм Һэшхэл, Һэшхэл гэжэ байжа багша шэнгээр аашалнаш.

Огторгойн Одон. Тэрүү-үү тэндэ, хоногшын газарта, Аламжа-Мэргэн тайгын дунда ургажа байһан хуша үндэһэтэйнь һуга татажа абаад, моринойнгоо һүүлдэ уяһанаа үрэжэлтэй газарта һуулгажа байна.

Газарай Одон. Дөө, юугээ хэлэнэш даа.

Огторгойн Одон. Баһа этигэнэгүй гүш, харыш, дуулыш, тэрэ модондоо барисаяа баряад, хойто үенүүдтэмни һамараа үгэжэ байгаарай гэжэ үреэгээд, сагаан мүнгэн гаһаяа гаргажа тамхилба.

Газарай Одон. Шагнанаб. Юушье дууланагүйб. Юушье харанагүйб.

Огторгойн Одон. Тиигээд наашаа хатаруулба. Һүү, тэрэ баахан урса гэрэй үбэртэ гээгэнүүдээрнь холбожо уяһан гурбан һайхан хүбүүдэй хашхаралдажа байхада, Аламжа-Мэргэн нэгэ алхасаар, нэгэ далайсаар тэдэнэй ами наһа абарба.

Газарай Одон. Шимни дээдэ гарай тагнуулшан байнаш даа.

Огторгойн Одон. Аламжа-Мэргэнэймнай аажмаар мориндоо мордожо дабшахынш тэндэ, урдаһаань улхан матаар хасартай, улаан хэлэээ һанжууланхай, горье улаан нюдэтэй, гушан гурбан толгойтой, яһан хоёр эбэртэй Ягшаа хара удаган улаан һалхяар мушхаран ерэбэ, унгигүй хүхэээ далайба.

Газарай Одон. Зай, хамта харая. (*һарабшалан харана.*)

Сценэ хубилна.

Ягшаа удаган. Хүлтэ мориной хүрөөгүй, гарта эрын гараагүй минии дайдада ерэнэн хэнэй хэн хэнхээдэр гээшэбши?

Аламжа-Мэргэн. Ягшаа удаган абгай, албатан зондом аргагүй ехэ хоро хүргэдэг, аман байнал гэжэ адуу малынь залгидаг, адуун хүрэгынь туужа абаашадаг дээрмэшэн тантай тулалдахаяа ерээб.

Ягшаа удаган. Яагаа хүрхэй хүбүүмши, гарым газарта хүргэнгүй, хүлым хүрьхэ гэшхүүлэнгүй табиха шадалтай Ягшаа удаганай урда байнаб гэжэ мэдэ.

Тээ холоһоо хаража байһан хоёр Одод ухаа мэдээ табилдана.

Огторгойн Одон. Харабагши, Аламжа-Мэргэнэй баруун хасарынь альгадажаржиба.

Газарай Одон. Хасараа альгадуулһан Аламжа-Мэргэн ииншье гэнгүй хүл дээрээ хүдэлбэгүй.

Аламжа-Мэргэн. Эрэ хүн ээлжээтэй, эреэн могой хоротой гэжэ мэдэ.

Ягшаа удаган. Ай, худа яалайш. Анханай үһөө байба гү, аминай хэрэг болобо гү? Одоо орой болоо, ошожо амара.

Аламжа-Мэргэн. Шанга гэжэ суурхаһан шадалш оройдоол иигээд, халашаба гү? Иигэжэ мэдээ наа, энээн руу ерэжэ, шамайе дараха гэжэ зоболтогүй байгаа.

Ягшаа удаган. Яба даа, үглөө болотор улаан голтоёоб гэжэ мэдээрэй. Бурхан сахюусандаа һайса мүргөөрэй. Үглөө... наранай халуунда нагшажа, үдын наранда үжэхэш даа. *(Хүбшэ үтайгын доһолтор энээ энэһээр арилна.)*

Хоёр Одод бии болоно.

Огторгойн Одон. Зэбүүрхэхын ехээр зэбүүрхэбэб. Шүрбэһэ худаһамни хуу таталдашаба.

Газарай Одон. Намайе яана гэбши. Арай тэсээб. Аман соогоо Аламжада «альгадыш, альгадыш, юу хүлээгээбши» гэжэ хэлэжэл байгаа. Аламжа тэсэбэритэй, альгадаагүй.

Огторгойн Одон. Энэ муухайе Аламжа диилэхэ гэжэ һананагши?

Газарай Одон. Заатагүй диилэхэ. Муу һайн хоёрой һайниинь лэ диилэхэ ёһотой. Манайш Газар дээрэ перестройко боложо байна.

Огторгойн Одон. Вот-вот, ши өөрөө ородшолнош.

Газарай Одон. Нүхэр, перестройко гэжэ үгэш бүхы уласта нэрээ һэлгэнгүй, ород шэнжэ шарайгаа алдангүй ябана.

Огторгойн Одон. Орос улас гээшш агууехэ гүрэн даа. Ёонирхоод, доошоо дэбхэрэн гэхэдээ шинингээ газар дээрэ буушоо ха юмбиб. Болоо, болоо, уг узууртай, үльгэр онтохонтой газар дээрээ өөрынгөө нэрэ нэрлүүлжэл ябаһан арад байна гэжэ ойлгооб.

Газарай Одон. Би шини ерэнхэндэ баяртайб. Хожом замбуулин руу ниидэхэ сагай болоо һаа, түрүүшын ондо шамайгаа бэдэрээд олохоб.

Огторгойн Одон. Шимни одо мүшэ шэнжэлхэ эрдэмтэн болоорой, тиэхэдэш ходо уулзажа байхабди. Телефон татуулаарай.

Газарай Одон. Телефонһоо гадуур телевизор бии ха юм.

Огторгойн Одон. Тэрэш юун гээшэб?

Газарай Одон. Ши огторгойдоо байхаш, би газартаа, тиигээд бэе бэеэ харалсажа байжа дуугаралсахабди.

Огторгойн Одон. Нээрээ гү! Газар дээрэ гайхалтай юумэмүүд хэды олон гээшэб!

Газарай Одон. Аргаар, бү хашхара. Тагнуулшан байһанаа бү марта. Аламжа-Мэргэн Ягшаа удаган хоёр

хаана байнаб, хараад оло.

Огторгойн Одон. Зай, зай, хэлсээн юун байхаб. Тэрүү тэрэ, Аламжа-Мэргэн баруун хадын оройдо нюргаа шаража амарха гэжэ, ойн модо ойгоорнь абаашаад, нуурай уһа нуураарнь удхаад, гал дээрээ хорин тамгын тогоон соо хоншуухан сай шанажа байна. (*Унхидана.*) Нүхэрни, үнэрынь абажа байна гүш?

Газарай Одон. Хэды шэнээн зайда эдэ бүгэдэш боложо байнаб?

Огторгойн Одон. Хорин дабаанай саана, хоёр хоногшын зайда хашдаа.

Газарай Одон. Тагнуулшан, Ягшаа хара удаган тухай мэдээсэл намда хэлыш.

Огторгойн Одон. Ягшаа хара удаган Алаг соохор азаргада мордожо, дүшэн хүнэй даахагүй дүрбэлжэн балтаяа ганзагалба, арбан хүнэй даахагүй алма хүхэээ һуйбадажа, хорин алда һунаха хуйтай жадаяа зүүжэ, баруун ууладаа гараад унтажа хэбтэһэн Аламжа-Мэргэниие хаража, альгаяа ташажа байжа энеэгээд, марья марьяһаар дүтэлжэ ошобол даа. Унтаан соонь алахань лэ даа. (*Мэгдэнэ, оог хуугай табина.*)

Газарай Одон. Заткнись!

Огторгойн Одон. Энэ юун гэхэн үгэ бэ?

Газарай Одон. Абяагүй боло гэнэб!

Огторгойн Одон. Ойртоо, ойртоо, алахань, алахань лэ. Түмэр балтаяа далайбал даа! Аа! Аа! Аа!

Газарай Одон. Абяа бү гара гэнэ бэшэ гүб!

Огторгойн Одон. Дээрэнээн шэдэн гэнээн балтань бутаршаба. Ура! (*Байра дээрээ дэбхэрнэ.*)

Газарай Одон. Аламжа-Мэргэн яахань гээшэб! Зай, саашань юун боложо байнаб?

Огторгойн Одон. һүү! хүхэээ баряад ошобол даа! Айнаб, айнаб, алахань гээшэ гү!.. Ура! хүхэнь бута буужа, тоонон болоод хийдэшэбэ.

Газарай Одон. Гал зүрхэтэй хүн гээшэгши,

хашхархашнил беда байна.

Огторгойн Одон. Юу тэдэш дуулаха юм, хэдэн хоногшын газарта байна ха юм. Беда бү гэ. Аламжа-Мэргэмнай муухай дайсанаа даражал байна. Бурхандаа мүргэ, эгээл хурса жадань үлөө.

Газарай Одон. Юун бурхан гэнэш даа, би пионерби. Ши өөрөөл бурхандаа мүргэ.

Огторгойн Одон. Пионер гэжэ шам шэнги газарай одые хэлэнэ гү?

Газарай Одон. хүни шини огторгойгоо гэрэлтүүлхэдэ, газарай одод-пионернүүд үдэр хүнигүй газараа гэрэлтүүлжэ байдаг. Олон табы шашангүй, олон табы нурангүй, алдангүй хара тэдэнээ.

Огторгойн Одон. Ай бурхан, ай бурхан, Ягшаа хара удаган: «Шулуун хара зүрхэн соонь шунга, шунан улаан голыень таһала», — гэжэ шэбшээд, хурса жадаяа табиладань, хорин газар хухараад хумхиин тоохон болошобо.

Газарай Одон. Одоол эндэ «ура!» хашхарха сагнай, илалтамнай хүрэжэ ерэбэ бэшэ гү. Ура!

Огторгойн Одон. Бай, хүлээ, нэгэ бишыха хүлээ, юундэб гэхэдэ, Ягшаа хара удаган газар үмхэжэ унашаһанаа, шаагдашаһан эбэрээ, булагдашаһан гушан гурбан толгойгоо арай гэжэ газар дороһоо татажа абаад, Аламжа-Мэргэн тээшэ алхалба.

Сценын хоёр тээһээ Аламжа-Мэргэн Ягшаа удаган хоёр гаранад.

Ягшаа удаган . Баһажа байн гэнээм, брат хүбүүн байшабалши. Хаан бэшэш. Хара зоной дундаһаа баатар гараха гэжэ хэн мэдэбэ. *(УДАГАН ХУБСАНАА НАТАРУУЛЖА, ОЛОН ЯНЗЫН ҮРТЭНЭ УЯҢАН ЁДООГОО БАРИЖА, ХАРСАГА НҮРЭЛГӨӨР НҮРЭЖЭ, ХЯАЛАГАНАН БАЙЖА).* Үхэхынгөө урда үгэээ хэлэ, үндылгэнэн нютагташ дуулгана бээбэ.

Аламжа-Мэргэн. Айһан ядаһан амитан хүсэ орохо

ааби гэжэ ехэ ехээр ама гарагша даа. Эхилхэдэш болохо, ээлжээнэйм ерэхэдэ, эритыем хүлээжэ абахаяа мэдээрэй.

Ягшаа удаган. Мүргэхэ юумэндээ мүргэ, зальбарха юумэндээ зальбара. Аминшни хилгааһанай эрмэг дээрэ табяатай, фүү гээд үлээжэрхихэм үлөө.

Аламжа-Мэргэн. Ягшаа хара удаган, өөрөөл зальбара, хүлдэ хүнэнэшни хаанаб гэжэ мэдэжэ абанхайб. Ши тийхэдээ минии гар сооб гэжэ мэдэ.

Ягшаа удаган. Яагаа һонин юумэ хэлэнэш. хүлдэ хүнэнэмни өөртээл байха.

Аламжа-Мэргэн. хүлдэ хүнэнэн хоёройш Гадаада далайн гарамда, газар дайдын үнсэгтэ, ехэ шара нуурта хонгор галуун болоод, хойшо урагшаа тамаржа ябаһыень мэдээгүй гэжэ һанана гүш?!

Ягшаа удаган (*БААТАР ГАРААР БАХАЛУУРДУУЛҮАН ТУХЭЛТЭЙ БОЛОЖО*). Хүбүүн, хүбүүн, олон табые бү шаша. Онгоо оруулхым хара, номо нуршаа бү тата. Али эбтээ орохоннай гү даа?

Аламжа-Мэргэн. һүүлшынгээ үрээл хэлэжэ, хүүр дээрээ дэбхэрхэдэш болохо. Дууһажа байхадаш, минии ээлжээн ерэхэ. Харбалгаяа ханхинуулхаб. Хамаг зониш сүлөөлхэб.

Ягшаа удаган (*хороо бусалжа, бөөлэжэ захална*).

Зоо... од, зоо... од, шэрэг, шэрэг, шэрэг!

Ерэн хаашуулы, юһэн буудал ноёнии

эльгэ барин дурдабаб.

Найман хүлтэ нарании

гэрэл барин дурдабаб.

Үндэр сагаан тэнгэриин

үүлэ барин дурдабаб.

Үлгэн сагаан дайдын

хирхаг барин дурдабаб.

Гадаада далайн гарамһаа

галуун хүлдэм гаража ерыш,

Газар дайдын АламжаМэргые
ган гүүлэнгүй дарыш.
Зоо.. од, зоо... од,
золиг болгоод,
Зооглоод эдеэд
хаяыш!

Энэ үедэ Аламжа-Мэргэн нурша номоёо дэлин татаад,
хурмаста тэнгэридэ зальбараад, һиинатар табижархина.

Аламжа-Мэргэн.

Эсэгэ малаан тэнгэрим
Эрлигэй эзэлэлгэ дороһоо гараһан
Эды олон арадуудта
Эрхэ үгэн сүлөөлыш.

Удаган хилайгаад унана. Уулын забһарһаа гаража
ерэһэн хүнүүд сүлөө үгэһэн, харшалга дороо барижа байһан
Ягшаа хара удагание дараһан баатарта баяраа мэдүүлэн
доро дохинод.

Үбгэн (тэдэнэйнгээ урда гаража).

Бара, бара, бара даа,
Баабайн хүбүүн Аламжа,
Баяр манай шамда!
Хүнэй үндэр нэрые
Хүхэ тэнгэридэ хүргөөлши.
Хүсэжэ ядаһан жаргалымнай
Хүсэлдүүлжэ туһалаалши.
Баярымнай амасуулаад,
Баранаймнай баатар болобош даа!
Бара, бара, бара даа,
Баатар найхан Аламжа-Мэргэн!

ХОЁРДОХИ ҮЙЛЭ

ДҮРБЭДЭХИ ҮЗЭГДЭЛ

Боро хараан боложо, хүни тээшээ хэлтгнэн үе. Хоёр Одод сценэ дээрэ бии болон. Газарай Одон аалиханаар уухилан, шанаа үргөө боонон үбшэн Огторгойн Одые үргэлжэ тоной абажа ороод, тэрэнээ табижа, амиа даруулна.

Газарай Одон. Шимни яагаа гал халуун саг дээрээ үбдэшэбэ гээшэбши даа. Бараг гүш даа?

Огторгойн Одон. Хүрэхэ газартаа хүрэхэ гүбди, зай, болоо. Аламжа-Мэргэмнай нютаг ороноо бусаа ха гү?

Газарай Одон. Бусажа ябаа ёһотой. Холо ошоо байха. Тэрэниие нютаг орондонь ямараар угтаха хаб? Шиниингээ үбдэшэхэдэ, холын тагнуул хэжэ шадахаа болёод байнабди.

Огторгойн Одон. Минишни баруун шэхэн, баруун нүдэн гэмтээд, муугаар харадаг, дүлишсэг болошоо нэмнэй даа. Намайгаа дүнгэ, хараад, шагнаад туршаһуу.

Газарай Одон. Зай, тиигэ, тиигэ, турша.

Хоёр Одод хараха, шагнаха тээшээ бэлдэнэ.

Огторгойн Одон. Баруун нүдэм, нээрээ, холо харанагүй хаш даа, зүүн нүдэм харана, хоёр нүдэн бэшэ болоходоо бүрүүлсэг болоод байна. Мориео Аламжа-Мэргэнэй хатаруулжа ябахые харанаб. Олон хоногшын газарта ябана хаш даа. Абяаниинь дуулданагүй. Бай, бай, хоёр абганарынь хоногшын газарта угтамжа түхээржэ байнал. Ехээр гал түлинхэй, гал дээрэ юумэ шарана булана. Бай, байза, хоорондоо дуугаралсахынь шагнаад үзэхүү.

Газарай Одон. Тэрэ ехэ зүб! Ямар ушарһаа тэдэш гэр бараанһаань холо юу түхээржэ байна гээшэб?

Огторгойн Одон (ЗҮҮН ШЭХЭНДЭЭ АЛГАА НЯГААД,

урагшаа үндэгээд шагнана). Юушье дуулданагүй.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Али зүүн шэхээ газарта няжа шагнаад үзэш даа.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Тиһүү, тиһүү. (*ГАЗАРТА ШЭХЭЭЭ НЯГААД ХЭБТЭШЭБЭ.*) Ехэ найнаар дулдажа байна. Галһаань ошоной хүрэхэ дуулдана.

Газарай Одон. (*альгаа эльбэжэ*). Зай, зай?

Огторгойн Одон. Хоро уулгаад алаха гэжэ байна хэбэртэй. Яагаа харатай юм? (*НҮХЭРӨӨ ҮЭЖЭРНЭ, ХОЁР НЮДАРГААРАА ГАЗАР СОХИНО.*) Үгы даа! Һалаа!

Огторгойн Одон. Неужели?

Газарай Одон. Неужели, неужели. Яаш үрдихэгүйбди. Ээх да. Аламжа-Мэргэнһээ һалангүй, моринойнь һүүлһээ барилсаад ябаха байгаабди.

Огторгойн Одон. Тагнуулнай һайн ябажа байтараа, нарһа минии мүргэнһөө хойшо оһол болоо ха юм.

Газарай Одон. Нэгэл арга байна. Агуу-Гоохон дүүхэйдэнь дары ошожо дуулгая.

Огторгойн Одон. Тиибэл ябая. Яарая. (*Гаранад.*)

Ордон байшанайнгаа оршон тойрондо Агуу-Гоохон дүүхэй уруу дуруушаг юумэ ургажа байһан модон доро уйлажа һууна. Хоёр Одод Агуу-Гоохондо дүтэлэн ерэнэ.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Агуу-Гоохон дүүхэй, хайрлагты, зүрхэ сэдхэлээ баригты... бидэ... бидэ... бидэ. Танда дуулгаха гээд, зүрхэ алдажа байнабди.

Агуу-Гоохон. Би дуулааб... Морининь дээрээ тээгээд, үхэн бэеын асараа. Юун болоо юм, юушье мэдэнгүйб. Саашань яаха хээхээшье мэдэнгүйб... Али абганартаа дуулгахам гээшэ гү?

ГАЗАРАЙ ОДОН. Одоо тиижэ болохогүй, ушарын хэлэхэбди.

Агуу-Гоохон. Зай, юун болооб?

ГАЗАРАЙ ОДОН. Үнэндөө бидэ бодото гэршэнэрын

байналди даа.

Агуу-Гоохон. Гэршэнэрын? Үгы, юушье ойлгоногүйб.

Газарай Одон. Байн ойлгохот даа. Энэ — Огторгойн Одон гээшэ, би — Газарай Одонби. Танилсаябди. *(Гар гарнуудаа Агуу-Гоохонда харбайнад.)*

Агуу-Гоохон. Ямар үндэр нэрэтэй хоёр гээшэбта, зай, танилсаял даа. *(Гараа үгэнэ.)*

Газарай Одон. Энэ нүхэрнай огторгойноо хаяшаг ерээ даа. Теэд ерэнэнхээ хойшо ехэ олон туһатай, хүнэй ами наһа аршалха юумэнүүдые хэһэн байха.

Агуу-Гоохон. Аа, би аха тухайгаа түргэн дуулаа ха гэжэ һананаб.

Газарай Одон. Хэлэхэбди даа, хэлэхэбди. Зүрхэмни шэмшэрээд, зүрхэ алдажа байнаб.

Агуу-Гоохон. Би юушье мэдэнгүй ха юмбиб даа. Ямар хэмжээ абаха хүн гээшэбиб?

Газарай Одон. Ахыетнай гэнэдхээгээ.

Агуу-Гоохон. Хэн?

Газарай Одон. Шара-Зутан Хара-Зутан хоёр. Танай абганар.

Агуу-Гоохон. Юу хэлэнэ гээшэбта?!

Газарай Одон. Түрүүн Ягшаа хара удаганда эльгээжэ, тэрээндэ алуулха гэһын, танай аха тэрэ удагыг мушхаад хаяа. Танай ахын бусаха замда абганартнай угтамжа хэжэ, хоро уултаа...

Огторгойн Одон. Бидэ ахынтнай хойноһоо ябажал байһанаа, бинь нарһагүй огторгойн хүн нарһа гоёшоогоод; орой дээрэн гаража ябажа гүйгөөд унашахадаа, баруун һүбөөм гэмтэжэ, муу дууладаг, холо харадаггүй болоһоноо мүнөө заһаржа байнаб.

Агуу-Гоохон. Ямар хайн нүхэд гээшэбта, таанадта баяр хүргэнэб. Та хоёр намтай байгты. Саашаа ямар хэмжээ абахаяа би таанадтай зүбшэхэ ёһотойб.

Газарай Одон. Халуунаар маниие хүлээжэ абаһантнай хайн даа. Би энэ нүхэрөө дүүрэн мэдэрэлтэй болгохо гэнэн

зорилготойб.

Агуу-Гоохон. Һанаагаа бү зобогты. Намдаш элдэб дом аргууудые баридаг абгай байха, танай хүшөөрхэхэгүй бол, ерүүлэе, хараад үзөөд, һаналаа хэлэнэ бээ. (*Альгаяа 3 дахин ташана. Харуулшан гаража ерэнэ.*) Дом абгайе дууда.

Харуулшан. Танай зарлигаар энэ дороо Дом абгай ерэхэ.

Харуулшан гаража, Дом абгай сценэ дээрэ гарана.

Агуу-Гоохон. Дом абгай, танай урда манай тон һайн нүхэд зогсожо байна. Ута замда нэгэ нүхэрынь ядараад байна. Дом абгай, шэнжэлэн үзөөд, ямар хэмжээ абахаяа хэлэжэ үгыт.

Дом абгай. Болоно, болоно. Та яаһанаа намда бү хэлэгты, би өөрөө хэлэхэб. Арбагар юумэнэй оройһоо унаа байна. Баруун хажуугаа даража унаа. Шулуун дээрэ унабал, юумэ үлэхэгүй байсан. Би гурба дахин толгойень барижа, баруун шэхэнэй таглаари болошһон шуса эльбэжэ үгы болгоно, баруун нюдэндэнь баса шусан һуугаад байна. (*Огторгойн Одоной нүдэнь эльбэнэ, үлээнэ.*) Сайн болохо даа. Гурбан хоногто үдэшэ үглөө хоёр бидэ заабол золгоно. Баруун шэхэншни соносохо, хоёр нюдэншни хурсаар дахин харадаг болохо даа. Санаа зобожо болохогүй. Зай, амарагты... (*Гарана.*)

Газарай Одон. Нүхэрни, дуулабагши, бурхандаа мүргэ, һонор шэхэн, хурса нюдэншни һайн болохо гэнэ ха юм.

Огторгойн Одон. Агуу-Гоохон дүүхэй, алаг минии зүрхэнэй сохисо Танай урда байхадаа, тамираа һуларжа, жэгдэ бэшээр сохино. Минии захиралта дүүргэнэгүй, гэрэл һайханай урда гэмтэй бэшэб гэнэ. Хайраараа үршөөгты, Агуу-Гоохон дүүхэй. (*Дохино.*)

Агуу-Гоохон (*мигэд гэнэ*). Гашуудалай ехэ гашуудалтай байхадам гал сооһоо намайе абаһан шэнги та

хоёрой хажуудамни байжа, гашуудалым хубаалдаһандатнай ами ороһон шэнги болоноб. найнта даа! (Дохино.)

Огторгойн Одон. Хуби заяамнай хуу холбоотой юм гү. Дом абгайн нэгэ удаа эльбэхэдэ, нюдэмни гэрэл орожо, шэхэм һонор болобо хэбэртэй. Бай, бай, хоёр абганартнай хороёо галдажа байна. Харанаб, харанаб, гал утаан тэнгэридэ тулажа байна. Хара нохосууд, хоёр абганартнай галаа тойрожо ябажа дэбхэрэлдэнэ, хахажа сасажа байжа энеэлдэнэ.

Агуу-Гоохон. Тэдэнэртэ зэбүүрхэнэб. Ямар муухай зон гээшэб!.. Та хорин дабаанай саана, хоногшын газарта боложо байһан юумэ хаража, дуулажа байха ямар һонор мэдэрэлтэй гээшэбта! Гайхалтай!

Огторгойн Одон. Танай захирбал, эгээн үндэр нарһан дээрэһээ дахяад дэбхэрхэ байнаб.

ГАЗАРАЙ Одон Нээрээл дэбхэрхэ. Гал зүрхэтэй амитан.

Агуу-Гоохон. Хайрлыт, бү дэбхэрыт. Дэбхэрээшгүй һаатнай, этигэнэб. Би Та хоёроо ехэл найнаар һананаб. Нэгэ дуу таанадта дуулаһууб.

Үнэгэнэй, үнэгэнэй хурдые
Үлдэжэ яажа хүсэхэб.
Үльгэрэй найхан хүбүүнэй
Зүрхы яажа таахаб.
Ангай, ангай хурдые
Агнажа яажа хүсэхэб.
Аяар огторгойн хүбүүнэй
Аяг яажа таахаб.

Хүлисэгты, айлшадаа хүхюун, согтой залитай байлгаха гэжэ һанахадаа, дуулахагүй газарта дуулажа байна гээшэ гүб. Юундэб даа та хоёрой бии болохолоор досоомни уужам болоо. Та хоёр намда най һанажа ерээ байнат даа.

ГАЗАРАЙ Одон Бидэ таниие ойлгожо байнабди.

Булагай хүйтэн уһан соо бэеынъ хээд байбалнай, бэе соохи бүхы хорониинъ газашаа гараха бэшэ гү? Зүгөөр уһан соо байхаданъ, аминданъ заатагүй заңдан хулһа залгаха ёһотой. Иигээд гурбан хоногто бариха. Удаанъ заңдан модоной хужөөр утаха. Дом абгайн арга удаанъ хэрэглээд үзэхэ. Юун гэжэ һананат, Агуу-Гоохон дүүхэй?

Агуу-Гоохон. Ехэл зүб арга хэлэжэ байнат. Манай гэр бүлэдэ элинсэгүүдһээмнай дамжажа ерэхэн «Алтан дэбтэр» бии юм. Тэрээн соо хүниие амидыруулдаг шэдитэ бүгэжэ тухай хэлэгдэнэ...

ГАЗАРАЙ ОДОН. Ямар гайхалтай юумэ хэлэбэт. Тэрэ бүгэжын эзэн хэн гэшэб?

Агуу-Гоохон. Зай, дуулагты, баруун ехэ дайдада тураг ехэ шубуунай дэбеэгүй дэлхэйдэ, туруута хүлэг мориной гэшхээгүй газарта, табан ехэ дайсаниие дабажа гараха нютагта Далай баян хаанай бага хүүхэн Булад-Хуурай гэдэг үхэхэн хүниие амидыруулдаг, үгырһэн хүниие баяжуулдаг долёобортоо домтой, эрхыдээ эмтэй гэжэ Алтан дэбтэр соо бии юм. Энээниие мэдээд байхадаа, эжэлхэ аргам үгы. Ахынгаа хубсаһа үмдэжэ, аб адли болохоб...

ГАЗАРАЙ ОДОН (УГЫНЬ ТОДОЖО АБААД). Энэ хамсын зэргэ бүдүүн гэзэгээ яахабта?

Агуу-Гоохон. Тайража хаяад, номо һаадагынъ үргэлжэ, хүрөөтэй шэг шарайтай эрын бэе бээлхэдээ, Булад-Хуурай хүүхэнэй буланданъ зүрхээ шэнгээнэ аабзаб. Эсэгынъ урда зогсожо, алда хадагаа барихадам, ашата үриее үгэхээ арсахагүй бээ. Тэрэ шэдитэй хүүхэндэ хүрьгэ орохо гэжэ бодооб.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Одо мүшэн шэнги Агуу-Гоохон дүүхэй, һананан хүсэлтнай һаадгүй дүүрэг. һанаха байха ахайтнай халуун дайдадаа бусаха байха. Бидэ этигэнэбди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Бидэ танда туһалхабди, хододоо тантаяабди.

Агуу-Гоохон. һайн даа, тантаяаб гэжэ һанахадаа, хүсэ шадални буурахагүй, сэдхэл дурамни дууһахагүй.

Огторгойн Одон. Агуу-Гоохон дүүхэй, танай дуунһаа зүрхэмни саһан шэнгээр хайлаад, хайлаһан зүрхэтэй би агаар огторгойдоо яажа бусахабиб гэжэ һанаа үнөөндэ абтаад байнаб.

Агуу-Гоохон. Ямар ехэ сэгнэлтэ үгэбэ гээшэбта, минии зүрхэн баяраар дүүрэбэ. һайнта даа.

Огторгойн Одон (эжилээд дуулахадань, *ГАЗАРАЙ Одон тэрэниие даган дуулалсана*).

Аламжа-Мэргэн ахайнтнай
Алтан хүнэнэ ерүүлхээ
Аргагүй бидэ оролдохобди,
Арбан үнгын һолонгоор
Алас дэлхэй хушахабди.
Алаг зүрхэнэй ольһоор
Ами наһынь абархабди.

ТАБАДАХИ ҮЗЭГДЭЛ

Үнөөхил хоёр Одод харгы замда түхээржэ

ГАЗАРАЙ Одон. Энэ болотор Аламжа-Мэргэнэй тагнуулшад ябаһан аад, иимэ юумэнэй болоод байхада, Агуу-Гоохониие орхижо болохогүй гэжэ һананаб. Манайш газар дээрэ хүн бүхэн һанаһанаа хэлэдэг, хамтаараа шийдхэдэг болонхой. Ши һанаһанаа хэлэ.

Огторгойн Одон. Шимни сэсэн хүн байнаш даа, газарай шэмэ шүүһэ абаһан хадаа иимэ юм гүш даа. Зүб лэ хэлээд байнаш.

Газарай Одон. Зай, боли, боли. Бидэш хии хооһоор бэе бээе магтахаяа болинхойбди.

Огторгойн Одон. Би хии хооһоор магтана аалби. Байһые байһан соонь хэлэнэ бэшэ гүб?

ГАЗАРАЙ Одон. Хэлэ, хэлэ. Зүгөөр хэлээшэш хуу баримтатай байха ёһотой.

Огторгойн Одон. Өө, баримта намда дүүрэн ааб даа.

Газарай Одон. Вот-вот, боложол байна.

Огторгойн Одон. Хэлээ эмдэхэгүй гэлсээ бэшэ хэн гүбди. Али ши зорёолжо байна гүш?

Газарай Одон. Үгы ааб даа.

Агуу-Гоохон бии болоно.

Агуу-Гоохон. Зай, хоёр хайн нүхэдни, яһан дээгүүр ябана гүб, мүльһэн дээгүүр мүлхинэ гүб. Бэээ зэһээб. Зам холо, заяам тэндэ...

Газарай Одон. Гараһаар ганзагатай, ошоһоор олзотой ябаарайгты. Ара тээтнай бидэ хоёр хододоо ябалсахабди.

Огторгойн Одон. Одо мүшэдым эмнюулжэ ябаарайгты, ольһото нарымни угтажа ябаарайгты.

Агуу-Гоохон. хайнта даа. Аюулдашье ороо наа, ара тээм абарха хүнүүд бии гэжэ ханажа ябахаб. Аянай хубсаһаар хубсалаа байнат. Зүб.

Газарай Одон. Тэрэгүйдэ нүхэрни баһа нарһа найхашаагаад, унажа дуһажа байхадаа болохо.

Огторгойн Одон. Зай, шимни намаар бү шог наада хышдаа.

Газарай Одон. Болёоб, болёоб.

Агуу-Гоохон. Ехэл хайн гээшэ. Таанад намда ехэл туһа хүргэбэт. Гарнуудаа һэбижэ, гал дулаагаа абалсая. (Гарана.)

Газарай Одон. Иихэдээ манай урда шэнэ даабаринууд шэрэм шулуун ууланууд шэнги ёрбойлдоно. Шиниингээл эди шэдитэ һонор шэхэндэ, холо харадаг хёрхо нюдэндэш найданам даа.

Огторгойн Одон. Би холын юумэ хараһууб.

Газарай Одон. Үү, тиигэ, Агуу-Гоохон дүүхэйн урда юун болохоёо байнаб.

Огторгойн Одон. Харыт, харыт, бэээ зэһэжэ байна. Хада үргэхэдэнь, хада найгана.

Газарай Одон (нүхэрэйнгөө нэгдэ гэтэжэ). Шим

иихэдээ ямар хурса нюдэтэй хүн гээшэбши. Нюдыш харахада юрын нюдэн лэ даа. (*НИДХЫНЬ ТАТАЖА БАЙЖА харана.*)

Огторгойн Одон. Зайл даа, нидхым бү тата.

Газарай Одон. Далай баян хаанай Булад-Хуурай хүүхэниень Агуу-Гоохон дүүхэмнай эрижэ байна гэнэ гүш?

Огторгойн Одон. Тиинэ даа. «Хурьгэмни болохо гээ наа, хурьгэн хүбүүнэй хүсэ үзэдэг заншалаар хэды туршалга дүүргэхэ болоболши даа», — гэбэ Далай баян хаан.

Газарай Одон. Ай гэжэ даа, бэрхэтэйл юумэ боложо эхилбэ гээшэ. Ямарнууд туршалганууд бэ, ойлгожо абаагши?

Огторгойн Одон. Газарай-Гахай бүхэтэй барилдаха гээ. Тэрэнь намайе диилэхэ хүсэн нарата юртэмсэдэ байгаагүй, дээдэ тэнгэридэ гансал Түмэр бүхэ байха гэбэ.

Газарай Одон. Зай, зай, энэш гайтай. (*Альгаяа эмирнэ.*) Тулалдахынь лэ бү алда.

Огторгойн Одон. Ши бидэ хоёрой хэлсэжэ үрдэгүй байтар, Агуу-Гоохон Гахай бүхые газар руу орошоторынь хаяжархиба. Бай, бай, хаанай удаган хаанайда ошожо ябана.

Газарай Одон. Ши ошожо ябаһан харгы дээрэнь угтаад бай, уула дээрэ гарая гэхэш. Тэндэхээ огторгой ошоод ерээ гээрэй. Тиигээд аргынь олохош...

Харанхы боложо, сценэ ондоо болоно. Огторгойн Одон удагыё угтана.

Огторгойн Одон. Хаана зорижо ябанабта, Удаган абгай?

Удаган. Үнэн сэхэээ хэлэхэдэ, Далай баян хаанда ошожо ябанаб. Хурьгэ орожо байһан хүбүүнэй баруун гарайнь хурганда хурабшын сараа байна, зүүн нюдэнэинь үзүүртэ зүүнэй сараа байна гэхэмни.

Огторгойн Одон. Удаган абгай, удаарагты. Танда хэлэхэ үгэ байна.

Удаган (*ууртайгаар*). Ши хэн аад, харгы дээрэм торосолдоо хүмши?

Огторгойн Одон. Би Огторгойн Одонби.

Удаган. Огторгойн Одон? ha-ha-ha! (*Огторгойн Одон энэ үедэ яларшана.*) Бай, бай, нээрээ гээшэ гүш?

Огторгойн Одон. Нээрээ даа, нээрээ.

Удаган.

Тугни болоһон

Тэнгэриин бурхан,

Тулга дээрэм

тураг шарууһа табидаг бэлэйш.

Туруу хурсатай

туйлай хурдан моритой бэлэйш.

Хүхөөдэй мэргэн баабай,

хүлисэ намай.

Хүсэ түгэлдэр хүбүүетнай

хүндэлөөд табиха шадалтай бэлэйб.

Тала бүридэм

танилсан ябаг лэ,

Тайга бүридэм

тайлга үнгэргэн нэрьег лэ.

Огторгойн Одон. Уряалытнай хүлээжэ абанаб. Ошоё даа уула тээшээ... (*Гаранад.*)

Сценэ хубилна. Хоёр Одод сценэ дээрэ гаранад.

Огторгойн Одон. Хаан хүүхэндэ мэдүүлэнгүй ахаяа амидыруулаад, өөрынгөө орондо табижархиха гээшэш ехэл сложно байна даа.

Газарай Одон. Баһал хоёр хэлэ худхашаба гүш, бэрхэтэй байна гэхэдэш яаха юм.

Огторгойн Одон. Яаха нэм, теэд нураһан юумэ нураар татуулнагүй. Нээрээ, зүб лэ намда оронолши даа. Намае хэлэ хэлэнээр болюулба гэлэйш. Эдэ дала мянган

зоноо яахабши?

ГАЗАРАЙ ОДОН. Мандаш агитаци гэжэ байха. Агитаци хэхэб.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Ши өөрөө... ha-ha-ha! Хэмнай үмдэгүй, хэмнай үбдэг соорхой болоноб даа?

ГАЗАРАЙ ОДОН. Энэшье энэ. Эгээл шухала юумэнһээ хазагайршоод байнабди.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Шимнил команда үгыш.

ГАЗАРАЙ ОДОН (*үбдэгөө шааж*). Захиралта үгэ гыш даа. Иихэдээ хэлэээ диилэхэээ болишобо гээшэ гүбди!

ОГТОРГОЙН ОДОН. Диилэхэбди, заатагүй диилэхэбди. Ши өөрһөө эхилэ, би баһа өөрһөө эхилһүүб.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Зүб хараа абаабди. Иимэ бэрхэнүүдбди. (*Дэбхэрэлдэнэд.*)

ОГТОРГОЙН ОДОН. Һүүй, Һүүй! Бишни һөөргөө бусаха болоод байхадаа, энэ дулаахан газарһаа, энэ дулаахан хүнүүдһээ, шамһаа халаха болоходом, намда хүндэ байна даа, зүрхэндөө даашагүй хүндэ шулуу цагтагалжархиһан шэнги. Али газарай дуран намайе татажа байна гээшэ гү?

ОГТОРГОЙН ОДОН. Халууханаар, эбтэйхэнээр тараа наа, ходо бэе бээе ханажа ябахабди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Бидэ хоёр эбтэй эбтэй байгаа бэшэ гүбди.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Тиигээ, тиигээ, тиигээбди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Иихэдээ хахасаха дээрээ халаглажа байна гээшэ гүбди.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Боли, боли, боли, үшөө тараха үдыбди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Холо харадаг нюдөөрөө Аламжа-Мэргэнэй ордон шадар харажархи даа.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Бай, бай! Шэжэр мүнгэн сэргэнь найгажа, ордон сагаан үргөөнь хэлтыжэ, хара хирээ хаагалжа, шара үнэгэн шэншэжэ байна.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Ай зайлуул, аймшагтай юумэн болоо гээшэ. Эзэгүй байхадаа эдэнэймнай байдал һандараал даа.

Огторгойн Одон. Манай туһа хэрэгтэй болоод байна, най хэбэл хара сагаанай илгартар.

Газарай Одон. Гараа үгэ, ниидэе.

Огторгойн Одон. Ульгэр соо байна ха юмбиди. Ниидэхэ аэроплан эндэш үгы ха юм.

Газарай Одон. Ульгэрһөө шэнэ байдал руу ороод ниидэхэбди, ошохо газартаа ошоод, дахяад ульгэртөө ороно аабзабди.

Огторгойн Одон. Тиигэжэ болохо юм гү?

Газарай Одон. Болонгүй яаха юм, яара, самолёдһоо бү гээгдэе. *(Часаа харана)* Хахад час үлөөд байна.

Огторгойн Одон. Газар дээрэ гоё байна даа, то ульгэр соо ябахаш, то үнэн байдал соо орохош.

Газарай Одон. Хэлэээ бү худхая гэнэ бэшэ гүбди, юунэйш то гээшэб.

Огторгойн Одон. Аэропортш хаана юм?

Газарай Одон. Яагааб даа, Сэлэнгэ мүрэнэймнай баруун тээ, сэлгээн Ивалгымнай дэбисхэр дээрэ юм.

Огторгойн Одон. Түрүүн эндэхэ ниидээ һэн гүбди?

Газарай Одон. Тиигээ. Тиихэдээ шим мэдээтэй мэдээгүй ябаалши.

Огторгойн Одон. Шубуун шэнги ниидэхэ баһал нэгэ ульгэр байна!

Газарай Одон. Газар дээрэш хэды олон ульгэрнүүд бии гээшэб, тоогүй.

Огторгойн Одон. Хуу хүнүүдэй зохёоһон ульгэрнүүд гү? Тиихэдээ газар дээрэ ульгэр зохёодог хэды гайхалтай хүнүүд бии гээшэб!

Газарай Одон. А то как думал. Хүн гээшэмнай үнэтэй, сэнгүй «бодос» гэжэ мэдэ.

Огторгойн Одон. Тиижэ би ойлгооб. Газараймни Одон, шимни гансал олон хэлэ мэдэдэггүй муутай бэшэ гүш?

Газарай Одон. Тиижэ бү хэлэ, манайш нургуулинуудта олон хэлэ үзэдэг. Бишье үзэхэн байхаб.

Огторгойн Одон. Жэшээн?

ГАЗАРАЙ ОДОН. Жэшээнх... англи, немец, япон, хитад, монгол, байл даа, хожомдошохоёо байжа, юунэймнай экзамен гээшэб...

ОГТОРГОЙН ОДОН. Зай зай, ойлгооб, гүйдэе, нээрээш гээгдэшэхээе байнабди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Юу ойлгоо юмши, ши намайе хэлэ мэдэхгүй гэжэ баһажа байнаш. Англи, немец, япон хэлээр дуугархаб.

ОГТОРГОЙН ОДОН (ЭНЭЭНЭ). Ябая, ябая... (Түргэн гаранад.)

Сценэ хубилна, Агуу-Гоохон бии болоно.

Агуу-Гоохон. Ахымни амидырһые эдэ нүхэдни мэдэнэгүй. Эдээндээ дуулгажа баярлуулха гэнэм, эдэм хаана гээшэб?

Хоёр Одод гүйдэн орожо ерэнэд.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Агуу-Гоохон абжаа, халуун баярыемнай тогтоон абагты.

Хоюулан дохинод.

Агуу-Гоохон. Эрхим хүндэтэ нүхэдни, эльгэ зүрхэнэйм элшэ баяр хубаалдыт. Аламжа-Мэргэн ахаймни хуушанайнгаа түхэлдэ орожо, ордон бууса байрамнайшье һэргэжэ, түрэ наадандаа түхээржэ байнабди. Би та хоёроо урижа ерэбэб.

Гурбуулан гар гарһаа барилсаад хатарнад.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Үхэлэй харанхыһаа бусаһанһаа үлүү ехэ ямар баяр байхаб даа. Манай баяр танай баяр дээрэ нэмэгдэжэ халиг! Һүн шэнги халиг!

Огторгойн Одон. Огторгойнгоо одо мүшэ суглуулжа, баярайтнай саба руу билгартар баяраа хэлсэнэм.

Агуу-Гоохон. Таанадай халуун зүрхэнэй баяр талархажа хүлээн абаад, саг үргэлжэ яларжа байхыень таг дээрээ табяад байхаб.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Агуу-Гоохон абжаа, танай сэдьхэлэй гэрэл сэгнэшэгүй, сэгээн огторгойн ододһоо онсо найхан илгаатай. Абжаа, танаймнай амисхал алаг зүрхэн соомнай хододоо.

Огторгойн Одон. Алтан Гадаһанай ялархада, абжаа, амаршалгын тэмдэг намһаа гэжэ этигээрэйгты. Зүүдэн соотнай зүргэлэн байхаб.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Аламжа-Мэргэн ахайнгаа амисхалдаа ороһон тухай арба-табан үгэ залгыт, гуйналди, баһа мэдэхэ ханаатайлди.

Агуу-Гоохон. Шэдитэ бүгэжэ юм гү, али мүнхын уһан амьяа табяагүй байһан ахадам аршаан боложо үгөө юм гү, яагааш хадаа үнэнэй түлөө үхэхэгүй байгаа. Хүнэй түлөө оролдолгонь хүндэ байдалһаань абаржа болоо. Ахынгаа түрэдэ та хоёртоо төөлэй бариха бодолтойб. Уряалымни хүлэжэ тогтоогыт.

Огторгойн Одон. Хүндэтэ дээрэ хүлээнэбди, хүхинэбди. Зүгөөр би байжа шадахагүйб, огторгой тээшээ бусаха болоод байнам.

Агуу-Гоохон. Бусалгандатнай би заатагүй байха ёһотойб.

Огторгойн Одон. Танай иимэ халуун нүхэсэл намайе уяруулна. Энэ эрдэни одо орой дээрээ яларуулжа ябаарайгты, зүрхэ сэдьхэлэйм бэлэгые тогтоожо хайрлагты. *(Ялагар мүшэ духа толгойдонь зүүнэ.)*

Агуу-Гоохон. Бэлэгытнай тогтоон абааб. Хамаг харюумни халуун тэбэри соо. *(Тэбэринэ.)* Зай, ута замдаа түхээрэгты, уршаг танда татахагүйб. *(Гарана.)*

Огторгойн Одон уруугаа хаража, уруу дуруу һууна.

Газарай Одон сүмөөхэнөөр хажуугаарнь алхална.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Та хоёрни инаг дуранда абташаба гээшэ гүт? Дан лэ тэбэрилдэжэ байгаа хэнта.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Иимэ нара наран шэнги хүүхэнхээ дура хүлээжэ абахын түлөө ши бидэ хоёр эрэ бэээ бээлхэ ёһотойбди.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Ши бидэ хоёр иимэ нара нарантай жэшэшэгүй борсогор жаахануудбди гэжэ гү?

ОГТОРГОЙН ОДОН. Ехэмнай зосоогоо ха юм даа, хүндэ хүшэр сагта хүнһөө бидэ дортохогүйбди.

Газарай Одон. Түрэ найраа хожом болгоё гэжэ гү?

ОГТОРГОЙН ОДОН. . найхан юумэ дурдажа, намайе хал бү унагаа.

ГАЗАРАЙ ОДОН. хал унаха бүрээ ханалшни шанга болохо.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Газарай байдал мэдэхгүй хадамни намда иигэжэ хэлэнэ гуш даа. Агуу-Гоохон шамда дуратай гэнэш. Этигэнэгүйб.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Дуран гээшэ ходо этигэжэ ядажа байдаг юм. Тэрэгүйдэ юунэн дуран гээшэб?

ОГТОРГОЙН ОДОН. Нээрээ гү? Намайе үдэшэхөө ерэхэ гээшэ гү, ерээл хаа...

Энэ үедэ Агуу-Гоохон орожо ерэнэ, дахяад уулзаһандаа гурбуулан баяртай.

Агуу-Гоохон. Ахаймни Булад-Хуурайтаяа сэнгэхээ ой гараа. Огторгойн Одон бусахань, түрэ нарандатнай байжа шадахагүйгөө хүлисэл гуйна гээб. Ахаймни ехэ халаглана.

ОГТОРГОЙН ОДОН. хайнта даа. ханааем амаруулбат.

ГАЗАРАЙ ОДОН. Дүүрэнээр ханааеш амаруулхын тула ирагуухан үгэ дутаад байна ёһотой.

ОГТОРГОЙН ОДОН. Зай, болииш даа, боли. Аягүй байдалда намайе бү оруула.

Агуу-Гоохон. Урьнаар үгэшгүй урихан үлхөөгэй ууяжа зосоош байхада, утаагүй гал үгэдэг бэшэ аал. Огторгойн Одон, газар дээрэ бууһанһаатнай хойшо иимэхэн гал танай зосоо бадардаг болоо гэжэ ойлгоноб. Энэ галтнай улам хүгжэнэй гэжэ хүсэхэ байнаб.

Огторгойн Одон. Танай хэлэнэн үгэ талаан намда асараг, арса жодоо шэнги хангалаараа амисхал үгэжэ ябаг.

Газарай Одон. Манай эндэ аян замда мордохын урда тээ агшан зуура нуугаад бододог. *(Булта нуунад.)* Зай, иигээд лэ аян замаа захалыш даа, нүхэр, Байконур ошоходош, манайхин хэмэл одондоо нуулгаад табиha даа.

Агуу-Гоохон. Шимнай дахяад ерэхэдээ, нарһан өөдэ гарахагүй бээш? *(Булта энеэлдэнэд.)*

Огторгойн Одон. Опыт гэжэ огромно болонхой даа.

Газарай Одон. Зай, болииш даа, наада бү харыш даа. Огторгойдоо ошоод байхадаш, эндэ холиһон худхалан үгэнүүдшни зүрхэндэш дүтэ болоод байха даа.

Огторгойн Одон. Мүнөөшье дүтэ болонхой. Түрэл хэлэнһээ һайн одоо юу байхаб!

Газарай Одон. Агуу-Гоохон дүүхэй, энэ нүхэрэйнгөө юун тухай таамаглажа байһые ойлгоно бээт.

Агуу-Гоохон. Би үнинэй ойлгонхойб. *(Булта дуулалданад.)*

Бусахаб даа, ерэхэб даа заатагүй
Буга һарада хүлеэгээрэй заатагүй.
Хүлеэхэб даа, ерэхэш даа заатагүй,
Хуса һарада хүлеэхэб заатагүй.

Хүшээгэ.